

Забезпечення національних інтересів Швеції в умовах нейтралітету

Проаналізоване питання позаблоковості Швеції, держави, яка з початку ХІХ століття позиціонує свій безпековий статус нейтральним. Визначено питання впровадження зовнішньої безпекової політики Швеції під час Першої та Другої світових війн. Простежений курс зовнішньої політики Швеції у часи «холодної» війни та до вступу Шведського Королівства до ЄС.

Ключові слова: нейтралітет, позаблоковість, національний інтерес, безпекова політика.

Час закінчення «холодної війни» і трагічні події 11 вересня 2001 року позначилися на міжнародному середовищі часом відліку масштабних змін і глобальних трансформацій. Із завершенням ери біполярності нейтралітет концептуалізувався політичною дефініцією, яка стала носити не абсолютний, а, виключно, дискутабельний характер. Безпековий статус нейтральності, нажаль, остаточно втратив свою принципову значимість та імперативну правомірність. Теперішній процес «військового терору», агресії та залякування силою, практично не залишає шансу жодній державі, навіть тій, яка наразі має нейтральний або позаблоковий статус.

Швеція позиціонувалась державою із активним проявом нейтральної безпекової політики, маючи при цьому в своєму оборонному арсеналі, так званий, «голос моралі» світового співтовариства. Але, європейська інтеграція, глобалізація, нові виклики сучасної загальної безпеки серйозно вплинули на аргументи щодо тлумачення, позиціонування і забезпечення національних інтересів держави та її незалежності. Це, в свою чергу, досить переконливо посприяло існуванню нейтралітету, який тривалий час залишався базовим фундаментом оборонної і зовнішньої політики в умовах глобалізаційних змін і регіональних перетворень [1,с.220].

«Під нейтралітетом у міжнародному праві традиційно розуміють зовнішньополітичний курс країни та її неучасть у міждержавних війнах і відмову від військової допомоги конфліктуючим сторонам, а також не входження до військових блоків у мирний час.

Постійно нейтральні держави, на відміну від тих, що проголосили свою нейтральність під час війни, зобов'язуються впроваджувати відповідну політику весь час (як у воєнний, так і у мирний період). Тобто вони мають не вступати у військові союзи і блоки, не надавати свою територію для розташування іноземних військ та їх баз. Позаблоковість і позаблокова

політика також може розглядатися як «слабка» форма нейтралітету (її ще інколи називають позитивним нейтралітетом)» [2].

Сучасні міжнародні відносини розглядають нейтралітет у якості статусу, з наявністю певних чинників або ознак. З одного боку, це тип нейтралітету, з другого – тотожність зі світовою спільнотою, як частиною глобального світу. Крім того, науковці дотримуються думки, що нейтральна країна має обов'язково перебувати на перехресті інтересів потужних військово–політичних альянсів та великих держав. Отже, за постулатами міжнародного публічного права, нейтралітет – це статус держави, за яким вона утримується від участі у війнах, збройної агресії, військових діях або конфліктах між будь–якими державами. Провідні вчені кола міжнародників відстоюють концепцію, що нейтралітет має пряме відношення до прав і обов'язків держави, а також до відмови від військової допомоги конфліктуючим сторонам та не входження країни до будь–яких військово–політичних блоків у мирний час.

Королівство Швеція разом із Австрією, Ірландією, Фінляндією і Швейцарією є і сьогодні позаблоковою державою. Цей статус країна набула ще з початку ХІХ століття, тоді ж, коли Шведська Корона перестала брати участь у будь–яких війнах. Натомість, безпековий статус нейтральності Швеції й досі не зафіксований ані в національному, ані у міжнародному акті, на відміну від решти чотирьох держав. Зазначений статус не згадується, навіть, у сучасній конституції держави. Нейтральність була офіційно проголошена королем Густавом ІV Адольфом, і впродовж всього ХІХ століття дуже тривалий час вперто відстоювалась шведською політичною елітою [3].

Права і обов'язки нейтральних держав було кодифіковано в низці окремих конвенцій другої Гаазької мирної конференції, що відбулася у 1907 р. Так, п'ята Гаазька конвенція від 1907 р. стосувалася прав і обов'язків держав із нейтральним безпековим статусом щодо поведінки у сухопутній війні, а тринадцята конвенція вже відповідала про норми поведінки нейтральних держав у морській війні. Слід зауважити, що з початку ХХ ст. право нейтралітету фактично не зазнало змін [4;5;6].

Із настанням ХХ століття, яке відзначилося двома світовими війнами, Швеція проголосила і неухильно дотримувалася принципу «nonbelligerentia» («не ворожості»). З початку Першої світової війни Шведська Корона відчувала відносний спокій, маючи переконання в тому, що нейтралітет залишить країну за умовним високим парканом, хіба що, шведський уряд не мав остаточного усвідомлення щодо позиції Німеччини відносно її нейтрального статусу. [7,с.23]. Одразу після початку Першої світової війни уряд на чолі з Міністром закордонних справ К. Валленбергом довів до відома німецькій стороні стосовно своєї зовнішньої політики, яка полягала у дотриманні «доброзичливого» нейтралітету протягом війни. Разом з тим, супротивники Німеччини відстоювали позицію, так званого, «суворого» нейтралітету. Три скандинавські країни, Данія, Норвегія та Швеція поставили свій підпис у об'єднаному документі, який засвідчив факт прийняття декларації про нейтралітет. За цим документом докладно висвітлювалось відсутність імперативу і вживання примусових дій у будь–яких недружніх кроках щодо держав, які брали участь у Першій світовій війні. Багато хто з дослідників вважає, що таке положення могло бути внесено у 1907 р. до матеріалів другої Гаазької конвенції. Між іншим, прийняті в той час

документи залишали політикам незоране поле з політико–правових непорозумінь та юридичних колізій, які стосувалися економіки, торгівлі, пересування цивільних суден тощо. Це, в свою чергу, створювало проблеми для самої Швеції і викликало бажання потужних світових акторів, наприклад, таких як, Велика Британія послабити Німеччину у питанні «закриття» Північного моря для вільної торгівлі. Аксиоматичним є твердження того, що жодна війна не проходить без порушення норм міжнародного права. Під цим кутом зору Перша світова війна також не була таким виключенням, чим у повній мірі скористалась Велика Британія. Вона своїм наступним кроком спочатку обмежила, а згодом, практично заборонила нейтральним країнам торгівлю з Німеччиною. Звичайно, що заборона негативно вплинула на шведську економіку на початку ХХ ст. Порушення Швецією усіх норм міжнародного права під час Першої світової війни було визнано прем'єр–міністром К.Я. Хаммаршельдом (1914–1917рр.). Це щире визнання уряду згодом було підтримано шведським політичним конгломератом.

Історичний аналіз і архівні свідчення підтвердили, що економічна ситуація Швеції дуже загострилась з початком ХХ століття. Проте, британський уряд таки «закрив» Північне море для торгівлі, й ситуація надмірно погіршилась і стала особливо тяжкою. Справжнім союзником Швеції виступила адміністрація США, яка наполегливо шукала можливостей компромісу задля захисту шведської нейтральності в тій непростій ситуації. Ця підтримка підштовхнула консервативні уряди Свартца–Ліндмана спрямувати зовнішню політику країни на бік Антанти у 1917 р. І в подальшому забезпечення курсу національних інтересів Швеції в умовах нейтралітету, що майже остаточно склався, був продовжений, навіть, їх соціально–ліберальним демократичним наступником [8,с.122].

Забезпечення національних інтересів Швеції виявилось доволі складною темою досліджень для наукової спільноти та історіографів. Не всі представники наукових кіл були згодні з тим, що зовнішня політика Швеції під час Першої світової війни була прозорою. Декотрі озвучували думки, стосовно яких, відсутність консенсусу у політиці великих країн пояснювалася тогочасними зовнішньополітичними пріоритетами [9].

Загально відомо, що Швеція приєдналась до Ліги націй у 1919 р. Натомість, ідеї колективної безпеки, які були закладені в Статуті цієї організації постали вагомою перешкодою у принципах нейтралітету та зовнішній політиці, яку сповідував тодішній шведський уряд. Нейтралітет держави і загальні принципи колективної безпеки, прийняті Лігою націй, принципово не співпадали, а тому, залишалися несумісними. Швеція та інші країни, що вважали себе нейтральними, не були схильними вживати поняття і слово «нейтралітет» з метою віддзеркалення власної зовнішньої політики. В той час країни–нейтралі розпізнавалися державами–учасницями Ліги націй, як такі, що вже мали нейтральний статус. Взагалі, нейтральна ідеологія поступово і незворотно втратила свій правовий сенс. Особливо це стало відчутно у юридичному просторі, після запровадження поняття колективної безпеки у системі міжнародних відносин [10,с.127–128.]. Розпад Ліги націй підштовхнув Швецію до кола тих держав, які намагалися об'єднатися і відтворити міжрегіональну організацію з модифікованими принципами колективної безпеки. Про активність таких спроб було відомо у 30–х роках ХХ століття, але й вони

ні до чого не призвели та залишилися марними. Вересень 1939 року відзначився початком Другої світової війни, що спрямувало шведський уряд невідкладно прийняти декларацію про нейтралітет. Погіршення клімату у системі міжнародних відносин створило неординарну ситуацію і викликало безпрецедентний стимул, який підштовхнув керівництво держави почати розробку філософії сильного, добре озброєного нейтралітету. Такий важливий крок Швеції став динамічним каталізатором для оголошення Другої скандинавської декларації від Данії та Норвегії, укладеної 3 вересня 1939 року.

Радянсько–фінська зимова кампанія посприяла тому, уряд знову задекларував нейтральний статус, оскільки, це створювало надійне прикриття і надавало можливості для організації забезпечення дружньої Фінляндії різноманітною допомогою [11,с.169]. Відомо, що шведи надавали фінам не тільки гуманітарну підмогу, але й здійснювали до сусідньої країни поставки зброї, військової техніки, іншу підтримку, яка мала військово–технічне призначення. Згідно до задокументованих фактів, навіть шведська авіація брала участь у бойових діях на боці Фінляндії [12].

Цілком очевидно, що Швеція відчувала свою безпорадність у радянсько–фінській війні. Через те, головний секретар Міністерства закордонних справ Швеції Р. Садлер запропонував дипломатичним колам Фінляндії сховатися за успадкований статус нейтральності. Бажання Шведської Корони відсунути свої кордони подалі від бойових дій, зробили також другорядною ідеєю створення пан Скандинавії. Таким чином, запропоновувалася політика обнадійливості фінських дипломатичних кіл та проводилася відповідна робота із запевненням їх у підходах до принципово іншої політики нейтральності [13,с.173].

Окупація Данії та Норвегії прискорила шведський уряд прийняти імперативні умови Німеччини аби не брати активної участі у бойових діях. По–іншому не могло і бути, оскільки після окупації Данії та Норвегії Німеччина вимагала аби військово устаткування, боєприпаси та провізія транспортувалися виключно через територію Норвегії і Швеції. Будь–яка інша відповідь означала прояв ворожості і миттєве втягування шведів у військові дії. Необхідно привернути увагу на те, що між Швецією та Німеччиною існував документ, якій був підписаний у вигляді Угоди від 8 липня 1940 р. про транзит німецьких військ через територію Швеції [10,с.141].

Влітку 1943 року Швеція за наполяганням Великої Британії та США розірвала Угоду з Німеччиною і припинила 29 липня 1943 р. з нею будь–які економічні відносини. З початку це торкалося загальних зовнішньоекономічних відносин і торгівлі, але згодом, Швеції остаточно заборонили поставляти продукцію військового призначення, а також, було накладено ембарго на торгівлю у Північному морі з вересня 1944 р. [7,с.64–66].

Останні дослідження шведського наукового бомонду переконливо доводять, що по великому рахунку, не існувало жодних заяв з боку Швеції щодо її позиції зі збереження статусу нейтральності в часи Другої світової війни. Мова йшла лише про зазначені документи, які радше виявлялися заявою про ізольовану геополітичну позицію [12].

Варто підкреслити, що шведська держава не завжди у повній мірі відповідала проголошеному статусу нейтральності. Часом міжнарод-

на спільнота звинувачувала шведів у прихильності до гітлерівської Німеччини. Це позначилось на поставках залізної руди, деталей зі сталі, іншої допомоги для виготовлення військового устаткування. Уряд держави створював сприятливі умови для перевезення озброєння німецьких військ і військової техніки залізницею через свою територію [14,с.40–43]. За даними архівів Міністерства фінансів Швеції нещодавно був розсекречений і оприлюднений сенсаційний документ, відповідно до якого головою відомства було санкціоновано видачу фінансових позик гітлерівській Німеччині на суму близько сорока мільйонів крон у перерахунку на сучасний період. Слід зауважити, що ця архівна знахідка, яка надрукована на сторінках Daily Mail, датована квітнем 1941 року, знайдена у документах Skandinaviska Banken [15]. Повертаючись до питання звинувачень Швеції у прихильності до нацистської Німеччини, слід відмітити, що держава була приречена демонструвати девіантну поведінку по відношенню до проголошеного курсу на нейтралітет з низки важливих причин. При розгляді цього питання, Мальмборг виокремлює наступні: по–перше, це радянсько–фінська війна (30.11.1939–13.03.1940 рр.); по–друге, окупація німецькими військами у 1940 р. сателітів Швеції, Данії та Норвегії. Зрештою, головною причиною такої поведінки шведського уряду став напад Німеччини у 1941 р. на СРСР. Все це разом узятє сталося так, що ці поважні причини трансформувались у рішучий аргумент, який забезпечив дотримання безпекового статусу через відмову нейтральності задля збереження країни від війни [10,с.237].

У 1946 році Швеція увійшла до кола країн–учасниць ООН, але у 1949р. відмовилася від вступу до НАТО. Проте, не відмова вступу до Північноатлантичного альянсу занепокоїла світову громадськість у 40–х роках ХХ століття. Шведська політична верхівка прийняла рішення про повернення до Радянського Союзу біженців і колишніх вояків, що воювали на боці Німеччини та балтійських країн. Усім були відомі факти їх катування і жорстоких вбивств, що виключало втаємничення цього для шведського уряду [16,с.389].

Взагалі, шведська позаблоковість завжди толерантно і ліберально співіснувала зі своїми внутрішніми намаганнями створити регіонально–економічні та військово–політичні блоки під скандинавським лідерством. Безпекова політика визначалася Законом про національну оборону (Total Defence Service Act), який передбачав всезагальну мобілізацію громадян у випадку воєнної загрози [3].

Шведський нейтралітет 50–тих років розпізнавався у світі під гаслом «трьохсторонньої ідентичності». Такий безпековий принцип дістав схвальної оцінки від урядів Сполученого Королівства та Франції. Навіть у 60–тих роках «імперіалістичні» США та значна частина країн Європи спокійно сприйняли шведську самоідентифікацію того часу. В цілому це означало, що Швеція дотримувалася такої проголошеної позиції, при якій у політичній думці панували погляди на власні концепції безпекової політики, які зважали на загальні світові події і настрої, що демонструвалися з боку США та СРСР. Міжнародний курс шведів, навіть у складні часи «холодної війни» дотримувався затвердженої, незалежної національної позиції на будь–які події та вчинки. Зазначений вибір конструктивно рухав країну, незалежно, від будь–яких тисків та нав'язувань, дозволяв займати виважену лінію поведінки щодо тієї чи іншої політичної

ситуації у світі. Така прагматична політика держави мала і свою логіку, і свій сенс. Передусім, у край серйозно зовнішньополітична стратегія спрямовувалась на відмежування через можливий примусовий вплив на державний розвиток «безальтернативної» ідеології наддержав, особливо, щодо можливого вступу Швеції до НАТО. Не даремно, позиція Шведської Корони інтерпретувалася, як кампанія криптографічного комунізму. (В даному випадку криптографічний, тобто, утаємничений, засекречений, закритий для міжнародного суспільства). З квітня 1963 р. Швеція стала здійснювати свою нову «активну політику нейтральності». Її «активність» полягала у полеміці на вербальному рівні. В такий спосіб політичний бомонд красномовно озвучував актуальні думки та судження з приводу конфліктів та агресій у різних частинах світу. Таким чином, Шведська Корона намагалася опосередковано вплинути на ситуацію у міжнародних відносинах [10,с.161–162].

У 50–60–тих роках шведська політика характеризувалась поляризуючим і фундаментально–пуританським нахилом у трьохсторонніх дебатах (США–СРСР – Королівство Швеція). Забезпечення національних інтересів було системним, що і позначилось на рисах, які завжди були притаманні шведському суспільству. Загалом, вони органічно співіснували із велемовними ознаками спадкоємності: протестантською мораллю, ієрархічністю та світоглядом, що завжди панував у шведській моделі суспільства. Демонстрація такої поведінки помалу, але стабільно створювала навколо держави дужий ореол непохитної позаблоковості. Виважена лінія позаблокового безпекового курсу, при вживанні поняття «нейтралітет», значно легше пояснювалась і ухвалювалась самоусвідомленням, як політика налагодження мостів. Коли це декларування перетворилося на колективну філософію самопрезентування країни, то такий формат безпеки почав наслідуватися та втілюватися у життя в низці ново проголошених держав, які почали звільнятися від колоніального гніту. А сама поширена концепція нейтральності стала в оборонній конструкції ключовим терміном безпеки [17,с.139–140].

50–60–ті роки ХХ ст. також відзначилися потужною зовнішньополітичною розбудовою Швеції, з одного боку (саме в той період були покращенні питання соціального захисту, розроблена і почала діяти реформа з охорони здоров'я, впроваджувалася реформа соціального захисту). З іншого боку, всі ці розбудови внутрішньої і міжнародної політики Швеції проходили на фоні підмоченого іміджу країни, пов'язаного із проведенням одіозної воєнної політики у часи Другої світової війни. Слід відмітити особистий вклад державного діяча Швеції того часу, Дага Хаммаршельд, сина екс–міністра Швеції К.Я. Хаммаршельда (1914–1917рр.). Важко переоцінити внесок цього діяча до регіональної і світової політики, починаючи від його обрання на місце генерального секретаря ООН 1954 р. і до його трагічної загибелі у 1961 році, в Африці (Замбії), під час однієї з миротворчих операцій ООН [18].

70–80–ті роки відзначилися еволюцією переосмислення зовнішньої політики, що втілювалась у функціонуванні соціodemократичних інституцій та існуванні застарілих нормативно–правових актів, які не змінювались ще з початку ери «холодної війни». Тому, у той період шведська нейтральність не викликала жодних сумнівів. Але, вагання і невпевненість, притаманні політичному істеблішменті відбилися на

безпековій нейтральності країни. Адже, такі зовнішньополітичні пріоритети стали частиною переможної програми соціал–демократичної партії Швеції (СДПШ – Svenska Arbetsgivaref reningen), яка в наслідок перевиборів СДПШ у 1991 р. привела до влади державного діяча нової формації, прем'єр–міністра Швеції Карла Більдта [19]. За його ініціативою нейтральність, у якості безпекової стратегії країни невдовзі проявилася у привілейованому становищі, а сам керівник шведського уряду зумів багато зробити для зміцнення і лобіювання політичних та економічних інтересів, які на початку 90–тих років маніфестно змінили шведську державу [1,с.142]. Лише у 1975 році Народою з безпеки і співробітництва в Європі було ухвалено заключний гельсінський акт. Згідно з цим документом будь–яка країна у світі мала право використовувати нейтральний безпековий статус [20].

Отже, щодо питання про те, що ж, насправді, приховується за забезпеченням національних інтересів в умовах нейтралітету, слід чітко відповісти, що це цілком сучасна, реальна, виважена позиція Швеції. Національна безпека країни не є міфом, а була і залишається незалежною, прогнозованою і потужною. Іншими словами, вона насправді є «не ворожою», незалежною, в ім'я виживання країни, порівняно із іншими іноземними силами безпеки розвинутих держав. Наразі, Швеція демонструє формальну політику «неприєднання». Вона є прикладом безпекової самовпевненості і дотепер не належить до жодних військових блоків, існуючих сьогодні у світі. Така зовнішньополітична конструкція здебільшого домінувала, активно інтерпретувалася і неухильно дотримувалася упродовж всієї довгої нейтральної історії [21,с.33]. Відтак, шведська нейтральність – це набагато більше, ніж офіційна доктрина щодо того, як артикулюється безпека всередині країни. Це так само, як «smörgårborg» або розквітнення травневого дерева та традиційні етнічні скандинавські святкування. Вважається, що нейтралітет є тією вирішальною складовою шведської національної ідентичності без якої не варто уявляти усю націю [21,с.33–34]. Вираз «бути добрим шведом» означає бути нейтральним, через що розуміння нейтральності ніколи не піддавалося сумнівам у якості безпекової незалежності самостійної держави. Минулі десятиліття, які пройшли під прапором «нейтральності», дві останні світові війни лише зміцнили переконання у такому безпековому статусі країни. На цьому інтелектуальному і геополітичному тлі сформувалась головна філософія гарантії безпеки у рамках статусу нейтральності. Саме вона ставилась за мету політичними діячами Швеції, перш за все, як захист шведської нації від будь–яких світових конфліктів та війн. Періодична критика нейтральності з боку провідних країн світу залишалась або не ефективною, або виглядала не дуже щирою. Разом з тим, вона завжди трактувалася політичним середовищем, як така, якій в якості оборонної політики не завжди вистачало могутності й надійності. А це, певною мірою, таврувало її гідність і компетенцію на фоні загальної безпекової політики Королівства. Закінчення ери біполярності посилило спроби і намагання з боку США залучити до обговорення питання «вільного польоту» шведів із залученням країн–учасниць НАТО. Їх аргумент у переконанні був такий – Швеція, не дивлячись на усю свою могутність і нейтральність, може не справитися із світовими глобальними загрозами сучасності. Адміністрація США мала внутрішню твердість у тому, що шведська держава є для НАТО надійним стратегічним партнером. США

ніколи не припиняли спроб переконання шведських політиків у тому, що країна у разі приєднання до Північноатлантичного альянсу, продовжуватиме насолоджуватися усіма перевагами колективного членства без будь-яких політичних зобов'язань.

Варто зазначити, що нейтральна політика й досі є священною, але протягом 90-тих років ХХ століття вона потрохи еволюціонувала. Незважаючи на це, 70 % шведської нації у 90-тих рр. були переконані в тому, що безпековий статус нейтральності є найкращим зовнішньополітичним аргументом для держави [22]. Період завершення ери біполярності посприяв прискореному виокремленню Швеції, де їй мала належати спеціальна роль через нейтральний статус. Потреба вирішення нагальних аспектів філософії побудування політичних мостів зникла у зв'язку з припиненням існування однієї з наддержав, і, відповідно, розпаду двох могутніх військово-політичних блоків. Інтерес до проблеми не вщухав, а новий світовий порядок окреслив інші сучасні риси глобальної європейської політики. Якщо раніше світові держави намагалися стати країнами-членами ООН і вступити до НБСЄ, то 90-ті роки стали початком вступу до таких організацій, як Європейська Комісія і НАТО. Зі зміною геополітичного устрою, ці поважні міждержавні організації потрохи зміцнювали свій потужний вплив та поступово ставали вагомими глобальними світовими акторами [23,с.191–192].

Відтак, вступ Швеції до ЄС, зробив автоматичним приєднання країни до формування, налагодження та здійснення європейської безпекової політики. Необхідно підкреслити, що Королівство Швеція одна із держав-учасниць європейської «шістки» (Іспанія, Італія, Німеччина, Сполучене Королівство, Франція), де безпекова політика покладена в основу Рамкової угоди (2000 р.) з посилення реструктуризації і функціонування європейської оборонної промисловості. Її основною метою стала концепція протидії новим світовим глобальним загрозам. Не останню роль відіграли політичні міркування, що ці постійні загрози роблять нейтралітет вразливим, і, як свідчить світовий досвід, навіть найпотужніша національна система безпеки наразі не може забезпечити спокійне життя і найкращий захист державі від існуючих глобальних загроз сучасної цивілізації [3]. Отже, сьогодні нема в світі держави, яка б функціонувала у вакуумі. Жодна країна не може формувати власну зовнішню політику без злагодженої безпекової зовнішньої політики. Так само і Шведська Корона, має брати до уваги і враховувати практичні інтереси впливових акторів постійно рухливої системи міжнародних відносин. Нейтральна політика вважалась найбільш екстремальним проявом прихильності забезпечення безпекової доктрини. Така політика спрямовувала свої зусилля на ухилення власної ідентифікації або ж будувала свої перспективи шляхом розрашування додаткової допомоги з боку країн-донорів [24,с.80;25].

Список використаних джерел

1. Agius C. The social construction of Swedish neutrality. Published by Manchester University Press. – 2006. – 220 p.

2. Гончаренко О.М. Нейтралітет, позаблоковість і національна безпека: європейський досвід та альтернативи для України // Стратегічна панорама №1–2 (2000 р.) [електрон. ресурс]. – режим доступу: <http://www.kgi.edu.ua/cisss-ua/files/art/neutral.doc> – заголовок з екрану.

3. Шевченко А.Р. Узагальнені аспекти шведського нейтралітету в контексті національної безпекової політики. Матеріали міжнародної науково–практичної конференції «Наукова молодь. Здобутки та перспективи», Луганськ 16–17 березня, 2010 р. – С.139–140.

4. Конвенція про права і обов'язки нейтральних держав та осіб у разі сухопутної війни [електрон. ресурс]. – режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_193 – заголовок з екрану.

5. Convention concerning the rights and duties of neutral powers in naval war. (2008) Lillian Goldman Law Library [електрон. ресурс]. – режим доступу: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/hague13.asp – заголовок з екрану.

6. Миронова В.О. Міжнародна регламентація за порушення законів та звичаїв війни. Вісник Запорізького юридичного інститут Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. №2 – 2009. – С.149–154.

7. Wahlback K. The Roots of Swedish Neutrality. Swedish Institute. 1986.

8. Salomon P. Scandinavia and the great powers 1890–1940. Cambridge University Press, 1997. – 321 p.

9. Koblik S. Wartime Diplomacy and the Democratization of Sweden in September–October 1917. // The Journal of Modern History. Vol. 41. No. 1 (Mar., 1969). – P.29–45.

10. Malmborg M. Neutrality and State Building in Sweden. Palgrave, 2001. – 237 p.

11. Steen M. S. Role Model or Power Pawn? The Changing Image of Swedish Foreign Policy, 1929–1987. Sundelius, Bengt (ed.). The Committed Neutral, Sweden's Foreign Policy, Westview Press. – 1989. – P.167–194.

12. Herolf G., Lindahl R. Non-alignment and European Security Policy, Ambiguity at Work. // Ulkopoliittinen instituutti and Institut fur Europaische Politik, 2000. – P.238–256.

13. Griffiths T. Scandinavia with war with trolls. A history from the Napoleonic era to the third millennium. Published by Wakefield Press, Australia–2004. – 299 p.

14. Пашков М. Шведська модель безпеки: миролюбний, добреозброєний нейтралітет. // Національна безпека і оборона. №1–2009. – С.40–43.

15. Hall A. Revealed: How «neutral» Sweden made secret loans to Nazi Germany during WWII. – The UK (2009) [електрон. ресурс]. – режим доступу: <http://www.dailymail.co.uk/news/worldnews/article-1146462/Revealed-How-neutral-Sweden-secret-loans-Nazi-Germany-WWII.html> – заголовок з екрану.

16. Porter D. & Prince D. Frommer's Sweden. Published in the USA by Wiley Publishing, Inc. – 2007. – 408 p.

17. Malborg M., Stråth B. The meaning of the Europe. London–New–York Printed in the UK by Biddless Ltd., Guildfrod and King's Lynn,–2002. – 306 p.

18. Dag Hammarskjöld, Second United Nations Secretary–General. – United Nations (2010) [електрон. ресурс]. – режим доступу: <http://www.un.org/depts/dhl/dag/bio.htm> – заголовок з екрану.

19. Логінов Я. Північний вимір євроінтеграції – які перспективи? // Дзеркало тижня. №3 (731) 6 лютого 2009 р.

20. Conference on security and co–operation in Europe. Final Act. Helsinki. – 1975. P.62. [електрон. ресурс]. – режим доступу: http://www.osce.org/documents/html/pdf-tohtml/4044_en.pdf.html – заголовок з екрану.

21. Buffet C., Heuser B. Haunted by history: myths in international relations. Published in the USA by Berghan Books. 1998. – 305 p.

22. Bjereld U. Starkt stöd för neutraliteten // Dagens Nyheter. 14. Februari. 1995.

23. Fulya Tepe F. Swedish Neutrality and its Abandonment. // Istanbul Ticaret University Sosyal Derdisi Yil:6 Sayt: 11 Bahar 2007/2. – P.183–201.

24. Karsh E. Neutrality and small states. Printed in Great Britain by Billin & Sons Ltd, Worcester. – 220 p.

25. Шевченко А.Р. Еволюційний огляд шведського нейтралітету з урахуванням зовнішньополітичного вектору країни. Матеріали І Всеукраїнської науково–практичної конференції. «Наука і сучасність: досвід та перспективи розвитку на межі тисячоліть» м. Запоріжжя 5–7 липня, 2010 р. – С.67–68.

Каминский Е.Е., Шевченко А.Р. Реализация национальных интересов Швеции в условиях нейтралитета

Анализируется вопрос нейтрального статуса Швеции с начала XIX столетия. Изучен шведский внешнеполитический курс в период ведения мировых войн XX века, прослеживается его эволюция времен «холодной» войны, до вступления Шведского Королевства в ЕС.

Ключевые слова: *нейтралитет, внеблоковость, национальный интерес, политика безопасности.*

Kaminskyi, Ye.Ye., Shevchenko, A.R. Providing the national interests of Sweden in terms of neutrality

We analyze Sweden's neutrality since early nineteenth century. Man explored Swedish foreign policy during the world wars period in the twentieth century, man traced its evolution since the Cold War and before the entrance Kingdom of Sweden to the EU.

Key words: *neutrality, non-aligned, national interest, security policy.*